

УДК 336.71

Проблемні аспекти щодо юридичного статусу Фонду гарантування вкладів та захисту вкладників

Скірка А.С.

аспірант

Тернопільського національного економічного університету

У статті звернено увагу на механізм черговості задоволення вимог кредиторів, як наслідок, дії вкладників зі своїми заощадженнями шляхом переоформлення депозитів на інших осіб (дроблення). Відзначено вкрай важливу законодавчу проблему юридичного статусу Фонду гарантування вкладів. Виконано порівняльний аналіз мети і повноважень ФГВФО та здійснення банківського нагляду НБУ.

Ключові слова: депозит, банк, гарантування, захист, вкладник.

Скірка А.С. ПРОБЛЕМНЫЕ АСПЕКТЫ ОТНОСИТЕЛЬНО ЮРИДИЧЕСКОГО СТАТУСА ФОНДА ГАРАНТИРОВАНИЯ ВКЛАДОВ И ЗАЩИТЫ ВКЛАДЧИКОВ

В статье обращено внимание на механизм очередности удовлетворения требований кредиторов, как следствие, действия вкладчиков со своими сбережениями путем переоформления депозитов на других лиц (дробление). Отмечено крайне важную законодательную проблему юридического статуса Фонда гарантирования вкладов. Выполнен сравнительный анализ целей и полномочий ФГВФЛ и осуществления банковского надзора НБУ.

Ключевые слова: депозит, банк, гарантирование, защита, вкладчик.

Skirka A.S. PROBLEMATIC ASPECTS REGARDING THE LEGAL STATUS OF THE DEPOSIT GUARANTEE FUND AND THE PROTECTION OF DEPOSITORS

The article presents the existing mechanism of satisfaction claims of the creditors. As a result, the actions of depositors, with their savings by renewal of deposits by others persons. It has been pointed an extremely important problem of the legal status of the Deposit Guarantee Fund. Also investigated and observed a comparative analysis of the goals DGF with the implementation of the banking supervision from the NBU.

Keywords: savings deposit, bank, deposit guarantee, protection, depositor.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (далі – Фонд, ФГВФО), а також НБУ як центральний орган регулювання банківської діяльності виступають однією з ланок забезпечення фінансової безпеки країни. Перед вітчизняною системою гарантування вкладів (далі – СГВ) поставлено завдання не лише захисту самих вкладів, а й забезпечення стабільності банківської системи. Отже, проблеми функціонування механізму захисту вкладів та банківської системи не можуть не хвилювати українську економічну спільноту, науковців та самого населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням гарантування банківських вкладів присвячено праці багатьох українських та зарубіжних учених, зокрема В. Огієнко, Т. Смолженко, І. Серветник, В. Пашнева, М. Адамчук, К. Молодик, О. Турбанова, Г. Ходачник та ін.

Проте чітко не було окреслено проблематику юридичного статусу ФГВФО та захисту вкладників.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – аналіз механізму черговості задоволення вимог кредиторів та його наслідки; визначення правової природи договору банківського вкладу та факту призначення грошових коштів до власності вкладника; аналіз законодавчої проблеми щодо юридичного статусу ФГВФО, його мети та повноважень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Недостатність фінансових коштів у ФГВФО для виплат вкладникам неплатоспроможних банків, залучення ним позикових коштів у Міністерства фінансів та їх монетизація НБУ призвели до інфляції та девальвації національної валюти. НБУ та Фонд, незважаючи на свою мету захисту вкладників (про що буде пояснено нижче), наділили себе більшою пріоритетністю – позачерговим задоволенням вимог. Вимоги вкладників до неплатоспроможного банку понад гарантовану суму («200+») є у четвертій черзі, а вимоги НБУ та Фонду – позачергово й у третій черзі відповідно [1, с. 250], тому, відповідно до еконо-

мічної ситуації та ставленням до вкладників, останні були вимушені діяти рішуче і намагалися повернути свої кошти. Одним із способів захисту вкладів можливе так зване дроблення.

Через це, проблемою в діяльності вітчизняної системи гарантування вкладів можемо вважати факт дроблення та визнання таких договорів нікчемними з боку Фонду. Варто відзначити, що, крім іншого, у разі визнання банку проблемним йому може бути заборонено залучати вклади у громадян. Проте банки все ж таки не дотримуються даної заборони. Резонансу набули ті випадки, коли клієнти старалися дробити вклади задля відшкодування всієї суми. Після цього Фонд визнавав такі договори нікчемними. Слід розібратися у законності такого рішення та твердження.

Розпочнемо з того, що в статті 1 протоколу № 1 до ратифікованої Україною Конвенції про захист прав людини й основних свобод закріплено захист власності людини та право вільно володіти своїм майном. Окрім того, даний принцип закріплений у статті 41 чинної Конституції України, яка також звертає увагу на право кожної людини вільного володіння та розпоряджання своєю власністю [2]. Спробуємо законодавчо довести факт належності грошових коштів до власності вкладника.

Звернемо увагу на Постанову НБУ № 492, яка з'ясовує порядок відкриття та використання банківських рахунків [3]. Пунктами 1.8 та 1.10 окреслюється сутність вкладного рахунку та те, що банк лише відкриває клієнту вкладний рахунок, а вже власник його перераховує на цей депозитний рахунок свої кошти. Більше того, цей депозитний рахунок є іменним, оформленим на ім'я його власника. Згідно з пункту 2.1, банку суворо заборонено відкривати та вести анонімні рахунки. Чітко зазначається, що клієнт є власником рахунку або представником власника. Доходимо висновку, що якщо це іменний рахунок – це є підтвердженням того, що дані кошти де-юре знаходяться у власності особи, а не конкретного банку.

Вслід за цим трактуємо те, що договір банківського вкладу не належить до договорів про передачу майна у власність. Згідно зі статтею 177 Цивільного кодексу України (ЦКУ), об'єктами цивільних прав, окрім іншого, можуть бути речі, у т. ч. гроші [4]. Тобто право власності володіти майном розповсюджується на гроші також. Окрім того, за статтею 1058 ЦКУ договір банківського депозиту фізичної особи є публічним договором. Роз'яснення публічного договору надає нам

стаття 633 ЦКУ, де визначено його як двосторонній договір між підприємцем (у нашому випадку – «АТ Банк») та його клієнтом щодо продажу товарів, виконання робіт та, акцентуємо, *надання послуг*.

Це означає, що банківський депозитний договір – це договір про надання послуг, а не про передання майна у власність. Банк надає послуги фінансового характеру. На підтвердження наших слів застосуємо Закон України «Про фінансові послуги», де статтею 4 пунктом 14 визначено, що банківські послуги належать до фінансових послуг [5]. Статтею 47 Закону України «Про банки і банківську діяльність» визначено, що до банківських послуг, окрім іншого, належать залучення та розміщення коштів у вклади [6]. Зважаючи на вищезазначене, попри де-факто передачу готівки на депозитний рахунок констатуємо факт де-юре збереження власності грошових коштів за вкладником.

Ми дійшли правового висновку, що кошти на депозитному рахунку є власністю вкладника і він має право ними розпоряджатися. Зокрема, до 14.05.2015 у ЦКУ (стаття 1060) була прописана норма, яка давала змогу вкладнику вилучати вклад на першу вимогу незалежно від виду договору. Проте із прийняттям Закону щодо умов повернення строкових депозитів уведено норму дострокового вилучення – виключно за умовами договору вкладу [7]. Іншими словами, відбулося розмежування: вклад із можливістю дострокового розірвання та без такої можливості. Але в нашому випадку це не впливає на пояснення проблеми дроблення, оскільки можливий випадок дроблення із договорами, де зазначено право їх дострокового вилучення.

Таким чином, вільне розпоряджання коштами, у т. ч. згідно з умовами вкладного договору, може передбачати дроблення великих сум на менші. Це відбувається шляхом: передачі прав вимог за депозитом – особі на основі договору дарування (стаття 717 ЦКУ); відступлення права вимоги за вкладом іншій особі або особам (статті 512 та 516 ЦКУ); переоформлення депозиту на користь іншої особи чи осіб (зазвичай родинних), якщо це передбачено договором банківського вкладу.

Наведемо приклад:

- 01.08.16 – клієнт, який має вкладний рахунок, має на меті використати один з описаних способів вільного розпоряджання своїми коштами.
- 01.08.16 – банк, його працівники здійснюють таку операцію, яка, по суті, має

на меті роздроблення вкладу. Тим більше, бували непоодинокі випадки, коли самі працівники банків давали пораду клієнтам роздробити вклад задля можливого відшкодування ФГВФО в період банківської паніки, стрімкої девальвації та інфляції.

- 01.09.16 – банк, згідно з підставами, зазначеними у статті 76 Закону України «Про банки і банківську діяльність», визнається неплатоспроможним. Аж після цього, відомим стає, те, що:

- 01.04.16 – банк було визнано проблемним і він апріорі не мав права залучати нові вклади чи переукладати договори.

Зазначимо, що із запровадженням Закону щодо вдосконалення СГВ було доповнено деякі положення Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», а саме статтю 38, пункт 9:

«9) здійснення *банком*, віднесеним до категорії *проблемних*, операцій, укладення (переоформлення) договорів, що призвело до збільшення витрат, пов'язаних із виведенням банку з ринку, з порушенням норм законодавства» [8].

Згідно зі статтею 75 Закону «Про банки і банківську діяльність», «рішення Національного банку України про віднесення банку до категорії проблемного є банківською таємницею», а також «проблемний банк у строк до 180 днів зобов'язаний привести свою діяльність у відповідність із вимогами законодавства» [6]. Тобто вкладник або простий пересічний громадянин Української держави, котрий має бажання відкрити (продовжити, подарувати та ін.) депозитний рахунок у банку, очевидно, заздалегідь не поінформований про те, чи банк є проблемним чи ні. А також йому невідомо, чи банк узагалі має право здійснювати такі вкладні операції.

Зазначимо, що в прикладі, наведеному вище, саме вкладника визнають винним у такій ситуації. Такі договори Фонд на основі своїх нормативно-правових актів визнає нікчемними і відмовляється відшкодувати вклади. Проте звідки вкладник під час переоформлення договору може знати, чи банку присвоєно статус проблемного чи ні? За так званого вдосконалення законодавства (добавлення пункту 9 статті 38) щодо вітчизняної системи гарантування вкладів це ще більше внесло неправильності трактувань щодо прав вкладника та обов'язків банку.

Одні положення в законодавстві суперечать іншим положенням, а також суперечать здоровому глузду. Пояснимо: із одного боку, вклад-

ник може розпоряджатися своїм вкладом, причому не знаючи, чи банк віднесений до категорії проблемних; з іншого – такі операції можуть визнати нікчемними, оскільки вкладник зробив їх тоді, коли банк був проблемним, сам не знаючи про те, що банк проблемний.

На нашу думку, особа, яка має право та здійснює таку операцію, не порушує закон у принципі. Якщо й є якесь порушення, то воно виникає несвідомо. Свідомо порушує законодавство банк, якому заборонено здійснювати операції.

Іншими словами, банк (який уже віднесений до проблемного), передусім в особі керуючого CEO, а потім в особі працівника фронт-офісу, перший порушує законодавство, оскільки оформляє нові депозитні угоди. Якщо банк перший порушив, на нашу думку, він і має нести повну відповідальність і відшкодувати вклад. Після визнання банку неплатоспроможним він попадає під керівництво ФГВФО, ось якраз він і повинен відшкодувати вклад після здійснення особою такої операції.

Бували випадки, коли до самих працівників банку (навіть керівників відділень) не було доведено до відома самого факту визнання банку проблемним [9]. І за таке халатне відношення до банківської справи ніхто, на жаль, не поніс покарання. Проте клієнти та вкладники вийшли винними.

Крім того, за проблемного статусу банку призначається куратор від НБУ як наслідок запровадження особливого, специфічного режиму контролю. Це регламентується статтею 67 Закону України «Про банки і банківську діяльність» [6]. Йому надається доступ до скрупульозного та строгого моніторингу банку та його операцій. Виникає запитання: чому куратор від НБУ дозволив здійснювати нові залучення вкладів попри заборону на це? За таке відношення до банківської справи теж ніхто не поніс покарання.

Зауважимо, що банку відведено 180 днів (півроку) від дати присвоєння проблемного статусу щодо визначення подальшої його діяльності. Тобто будь-який банк може бути проблемним протягом 180 днів у супереч забороні залучати вклади, укладати нові договори. А Фонд після цього може на підставі пункту 9 статті 38 Закону України визнавати такі договори нікчемними і не відшкодувати вклади.

Відзначимо, що ПАТ «Дельта банк» був визнаний проблемним 03 жовтня 2014 р., неплатоспроможним – 03 березня

2016 р. (180 днів); ПАТ «Банк Михайлівський» – 23 грудня 2015 р. і 23 травня 2016 р. відповідно (180 днів); ПАТ «Юніон стандарт банк» – 25 вересня 2015 р. і 25 грудня 2015 р. відповідно (90 днів). Нонсенсом є те, що в усі періоди ці та інші неплатоспроможні банки залучали вклади населення, про що свідчать статистичні дані НБУ в розрізі кожного банку. Доказом може свідчити те, що жоден банк, який визнали неплатоспроможним, не відмовив у залученні вкладу, а навпаки, оголошував про нові акції до нового року та більші відсоткові ставки. Все це для досягнення більшого комерційного ефекту та в кінцевому підсумку – виводу коштів.

На нашу думку, якщо й є шахрайство, так це тільки з боку банку, його посадових осіб, а не простого вкладника. Причому власники банку та ТОП-менеджери придумують схеми виводу коштів. Та, на жаль, нині не притягнено до відповідальності жодного власника банку. То чому простий вкладник не може розпорядитися своїми коштами і чому такі договори вітчизняна система гарантування вкладів визнає як нікчемні? А притягнути до відповідальності власника банку, довівши його вину, – не може.

Варто зазначити наступну проблему Фонду, яка абсолютно принципово ставить під сумнів визнання договорів дроблення та інших договорів нікчемними. Це законодавча проблема юридичного статусу Фонду гарантування вкладів. Правовий статус Фонду зазначений у статті 3 Закону України, де вказується, що Фонд «є юридичною особою публічного права, має відокремлене майно, яке є об'єктом права державної власності...» [8].

Водночас стаття 6 Конституції України наголошує, що державна влада поділяється на законодавчу, виконавчу та судову. Там же зазначено й те, що органи державної влади реалізують свої повноваження в межах Конституції та законів України [2]. Звернемо увагу, що існує стаття 81 ЦКУ, де зазначено види юридичних осіб: приватного і публічного права. Юридична особа публічного права засновується розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади АРК або органу місцевого самоврядування. Статтею 167 ЦКУ вказано також на те, що держава може створювати юридичні особи як публічного, так і приватного права [4].

Доходимо висновку про те, що Фонд не є органом державної влади України, а лише юридичною особою публічного права. Досліджуючи процес становлення та розвитку

вітчизняної системи гарантування вкладів шляхом прийняття законів України [10], звернемо увагу на важливий аспект. Під час прийняття у 2001 р. Закону «Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб» статтею 8 було чітко зазначено: «Фонд є державною спеціалізованою установою, яка виконує функції державного управління у сфері гарантування вкладів фізичних осіб. Фонд є юридичною особою...» [11].

Під час так званого вдосконалення законодавчої бази в 2012 р. ці слова виключили, а вказали на те, що він є юридичною особою публічного права та виконує спеціальні функції [8]. Це ще більше додало невизначеності та помилкових трактовок щодо правового статусу, а також того, ким є сам Фонд.

Згідно з частиною 3 статті 38, визначено те, що «порядок виявлення нікчемних договорів, а також дій Фонду в разі їх виявлення визначаються нормативно-правовими актами Фонду». А також частина 4 статті 38 – Фонд протягом дії ТА ліквідації банку повідомляє про нікчемність та, підкреслимо, *вчиняє дії щодо застосування наслідків нікчемності* договорів [8].

Тобто Фонд, не маючи на це права, визнає договори нікчемними на підставі своїх же виданих нормативно-правових актів та наділяє себе повноваженням державної влади, хоча до такої не належить. Зазначимо, що тільки органи державної виконавчої влади можуть видавати акти, що є обов'язковими до виконання: ВРУ (ст. 85 Конституції України); Президент (ст. 106 там же); Кабмін (ст. 117 там же). Юридичні особи публічного права не наділені такими повноваженнями. Порушується принцип верховенства права (ст. 8 там же), де Конституція має вищу юридичну силу, й усі інші нормативно-правові акти повинні прийматися тільки на її основі та відповідати їй. Чи відповідають нормативно-правові акти Фонду про нікчемність Конституції? Ось тут виникає правова казуїстика, щодо правового статусу ФГВФО.

Важливо на противагу відзначити, аналізуючи правову природу НБУ, що Законом України «Про Національний банк України» статтею 2 зазначено: НБУ є центробанком України, особливим центральним *органом державного управління*. Також стаття 5б звертає увагу на те, що НБУ *видає нормативно-правові акти* (постанови) згідно з його повноваженнями, які є обов'язковими до виконання органами державної влади, фізичними та юридичними особами [12]. Ось тут

чітко визначено правову сутність Нацбанку та його юридичний статус.

Створюється ще одна проблема – неефективність у законодавстві, його двобічність, неоднозначність та недосконалість. Окрім того, у правовому статусі Фонду (ст. 3, ч. 7 Закону) зазначено те, що навіть органи державної влади та НБУ не мають права втручатися у його діяльність щодо виконання ним функцій [8]. Можемо припустити, якщо навіть органи держави не втручаються у діяльність, із цього випливає, що Фонд за ієрархією стоїть вище за всі органи влади, – це нісенітниця. Фонд не підпорядковується нікому, існує сам по собі, тільки координує діяльність із НБУ (стаття 55 Закону України). Це все порушує принцип поділу державної влади, згідно з чинною Конституцією України.

Плюс – проблема контролю діяльності Фонду. Потрібно визначити, хто його контролює і кому від підзвітний. Згідно зі ст. 5 та ст. 7 Закону України, він підзвітний ВРУ, Кабміну і НБУ. Щорічно складає звіт, який оприлюднює не пізніше 1 липня наступного за звітним року [8]. Тобто аж після півроку своєї діяльності ВРУ, Кабмін і НБУ можуть ознайомитися з його публічним звітом за попередній рік. Проте жоден владний орган не контролює його дії. Згідно із Законом, у своїй діяльності він керується Конституцією України та законодавством України. Проте сам Закон «Про систему гарантування вкладів фізосіб» порушує Конституцію, закони про державну владу та верховенство права.

Запропонуємо тезу про те, що недоцільно вступати у правовідносини з Фондом, коли чітко не визначено його правовий статус та владні повноваження, котрі б мали відповідати Конституції України. Як результат, масштабну проблему юридично-правового статусу Фонду гарантування потрібно вирішити негайно, оскільки це несе в собі загрози правомірності затвердження рішень Фондом, згубні наслідки по вже прийнятих рішеннях та ризику щодо його подальшої діяльності в юридичному полі України.

Варто відзначити, що банківський бізнес пов'язаний із фактором довіри, тому наступна проблема – це втрата та криза довіри. 2014-2016 рр. характеризуються надзвичайно масштабною системною кризою довіри населення як до органів влади (ВРУ, Кабміну, МФУ, НБУ та ін.), так і до банківського сектору. Відсутня довіра не тільки до банків, а й до регулюючих установ. Громадяни здебільшого не довіряють керівництву Нацбанку, не довіря-

ють ФГВФО. Метою будь-якої СГВ є підтримка довіри до банків. Однак про що вести мову, коли відсутня довіра не тільки до банків, а й до органу, котрий мав би підтримувати цю довіру, – Фонду гарантування вкладів.

Передумовою недовіри виступає також те, що власники або ж навіть прості працівники будь-якими способами (зазвичай неправдою) намагаються відтермінувати неплатоспроможність, тим самим більше вивести коштів. Прикладом може виступати те, що напередодні оголошення про банкрутство, у банку блокують платежі («Хрещатик», «Фідобанк», «Михайлівський», «ПриватБанк»). Працівники, менеджмент та головний офіс просто обманюють клієнтів, кажучи, що це тимчасові незручності, система зависла, обладнання і т. д.

Аналогічним чином відбулося і з «ПриватБанком», де напередодні визнання його неплатоспроможним 14.12.16 прес-служба повідомила, що в Україні взагалі немає такого поняття, як націоналізація, а також те, що він згідно з графіком проводить дії щодо докапіталізації [13]. Однак через п'ять днів повідомляють про його банкрутство та націоналізацію, роблячи акцент на тому, що власники навіть і не збиралися його докапіталізувати.

На довіру до регулюючих органів у банківській системі впливає також і наступна проблема вітчизняної СГВ – проблема банківського нагляду як із боку НБУ, так і ФГВФО та помилковість визначення цілей і мети Фонду (табл. 1).

На основі табл. 1 зробимо висновок, що мета вітчизняної СГВ полягає у захисті вкладників, зміцненні їхньої довіри та виведенні банків. Однак Фонд визнає, що його наміром є також сприяння стабільності банківської системи.

Логічно зазначити, що зміцнення довіри відбувається тоді, коли є фінансова стабільність, не спостерігається кризових явищ, відбувається економічне зростання та покращується добробут населення. Метою Фонду є стимулювання залучення коштів до банківської системи. Якщо не буде фінансової стабільності, то відбуватиметься навпаки: паніка та відтік вкладів. Це означає, що стаття 1 Закону України, де звужено мету до мікрорівня, сформована невірно. Підтримка стабільності банківської та фінансової систем повинна бути провідною метою у вітчизняній системі гарантування вкладів.

Проте, крім цього недоліку, є ще один: діюча мета Фонду априорі сформована не вірно, оскільки йому не надали повноважень для сумлінного виконання цієї мети.

Для захисту прав та інтересів вкладників та навіть для сприяння стабільності банківської системи Фонд гарантування вкладів немає таких повноважень, особливо у розділі контролю та нагляду. Він як установа немає важелів впливу на банки. Він лише, згідно зі ст. 32 та 33 Закону, здійснює перевірку та накладає санкції, за порушення:

- неподання відомостей банком Фонду за Законом про систему гарантування;
- порядку ведення бази даних вкладників;
- неусунення порушення Закону про систему гарантування або невиконання нормативно-правових актів Фонду [8].

Фонд не може досконало захищати інтереси вкладників, коли сам же не зобов'язаний здійснювати банківський нагляд щодо визначення ризиковості операцій банку, котрі можуть

загрожувати вкладникам. Але потрібно спочатку уточнити статус і права Фонду, оскільки виникає неузгодженість із його юридичним статусом та, можливо, у подальшому, наділенням додаткових функцій.

Аналогічно простежується пересічна мета як НБУ так і ФГВФО. Вони співпрацюють для забезпечення стабільності. Слід відзначити, що мета – це досягнення бажаних результатів, її прописати можна завжди. Проте в законодавчих актах не зазначено те, хто має нести відповідальність за неналежне досягнення цієї мети.

Крім того, здійснення банківського нагляду – є прерогативою НБУ. Мета нагляду, як зазначалося, захист інтересів вкладників та кредиторів. Як відзначено в табл. 1 за порядковим номером 8-10, у разі ризикової діяльності НБУ

Таблиця 1

Порівняльний аналіз мети ФГВФО та здійснення банківського нагляду НБУ [8; 12; 1]

№ п/п	Назва Закону	Сутність та зміст статті
1	«Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»	Ст. 1: Метою Закону є захист інтересів і прав вкладників, зміцнення довіри та стимулювання залучення коштів до банків , забезпечення процедури виведення та ліквідації неплатоспроможних банків [8].
2	«Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»	Ст. 4: Функції Фонду: 6) за пропозицією НБУ бере участь в інспекційних перевірках проблемних банків ; 9) здійснює перевірки банків відповідно до Закону ; 11) аналізує фінансовий стану банків із метою виявлення ризиків у їхній діяльності [8].
3	«Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» ²	Ст. 32: 6. За клопотанням ФГВФО його працівники мають бути залучені НБУ до проведення інспекційних перевірок банків . 7. У разі віднесення банку до категорії проблемних Фонд має право здійснювати позапланову перевірку такого банку для розроблення плану дій (у разі неплат.) та визначення вартості активів [8].
4	«Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»	Ст. 55: Фонд та НБУ співпрацюють для забезпечення стабільності банківської системи України і захисту інтересів вкладників та інших кредиторів банків [8].
5	Річні звіти ФГВФО	Місією Фонду є забезпечення захисту прав вкладників та сприяння стабільності банківської системи України [14].
6	«Про Національний банк України»	Ст. 6: НБУ в межах своїх повноважень сприяє фінансовій стабільності, у т. ч. стабільності банківської системи [12].
7	«Про Національний банк України»	Ст. 55: головна мета банківського нагляду – безпека та фінансова стабільність банківської системи, захист інтересів вкладників і кредиторів [12].
8	«Про банки і банківську діяльність»	Ст. 67: Під час здійснення банківського нагляду НБУ має право вимагати від банків усунення порушень... НБУ має право запровадити особливий режим контролю над діяльністю банку та призначити куратора банку [1].
9	«Про банки і банківську діяльність»	Ст. 73: У разі порушення банками законодавства ... або здійснення ризикової діяльності, яка загрожує інтересам вкладників, НБУ має право застосувати певні заходи впливу... [1].
10	Постанова НБУ № 346	5.6. Куратор банку здійснює посилений контроль над його діяльністю, перебуваючи безпосередньо в банку та/або шляхом проведення аналізу фінансової звітності та іншої інформації щодо діяльності банку.

має право ввести куратора та застосовувати певні заходи впливу, зазначені у ст. 73.

І логічним тут є те, що своєчасність уведення даних заходів буде позитивно сприяти захисту інтересів вкладників. Працівники департаменту банківського нагляду НБУ мають приділяти особливу увагу ризиковому банку і рішуче, без коливань уживати дії щодо керівництва банку.

Також потребує розгляду факт здійснення особливого, прискіпливішого режиму банківського нагляду НБУ шляхом уведення куратора від працівників НБУ (пункт 10, табл. 1). Практично в усіх неплатоспроможних банках був куратор від НБУ, котрий мав би відслідковувати операції з виведення коштів чи активів із банку. Зазначимо, що наша оцінка роботи інституту кураторів є вкрай негативною. Подекуди самі працівники банківського нагляду зазначали, що куратор безпосередньо працює не в приміщенні банку, а *онлайн*. Такі випадки є відомими у банках «Михайлівський» [15] та «ПриватБанку» [16].

Відомим є те, що сам банк «Михайлівський» залучав клієнтів на підставні фірми замість рахунків у банку; «ПриватБанк» просто виводив активи кредитами на пов'язаних осіб та рік обіцяв виконати план докапіталізації, так і не виконавши його. В інших банках

відомі прецеденти виведення активів. Багато аналітиків та експертів задаються питанням: а де ж був куратор і як проаналізувати його роботу щодо захисту вкладників та кредиторів банку?

Необхідно зазначити, що в інтересах Фонду необхідна стабільність банківської системи, оскільки за такої умови відсутні набіги на банк (bank run), системі кризи та банкрутства, що позитивно впливає на грошові ресурси та наповнення грошової корзини ФГВФО.

Висновки з цього дослідження. Безумовно, світова практика, досвід та рекомендації наголошують, що попереджувати банкрутство банку, його проблеми потрібно на ранньому етапі, навіть тоді, коли його ще не визнано проблемним. Якщо діяльність банку є ризиковою і він перебуває на межі банкрутства, тоді це несе ризик втрати довіри до всієї банківської системи. Через це за допомогою банківського нагляду попередження банкрутства на ранньому етапі виступає найголовнішим завданням НБУ та Фонду, тому необхідним є вдосконалення законодавчої бази щодо чіткого визначення юридичного статусу Фонду, наділення його повноваженнями задля чіткого виконання його мети, а саме сумлінного захисту вкладників неплатоспроможних банків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Скірка А.С. Аналіз діяльності Фонду гарантування вкладів у кризовий період 2014-2016 рр. / А.С. Скірка // Бізнес Інформ. – 2017. – № 2. – С. 242-252.
2. Конституція України від 30.09.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/8lmc8>
3. Постанова Національного банку України № 492 «Про затвердження Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах», ред. від 16.02.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/6Ej21>
4. Цивільний кодекс України, ред. від 10.06.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/uQ0VTD>.
5. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», ред. від 01.01.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/guzGSr>
6. Закон України «Про банки і банківську діяльність», ред. від 10.06.17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/Z6kZHL>
7. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов повернення строкових депозитів» від 14.05.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/ZGrGvw>
8. Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», ред. від 19.11.16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/y62bv3>
9. День тижня: Фонд і шахраї, або Про сумний кругообіг грошей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/8swidg>
10. Адамик Б.П. Становлення системи гарантування вкладів фізичних осіб в Україні: нормативно-правові аспекти / Б.П. Адамик, А.С. Скірка // Економічний аналіз: зб. наук. праць. – 2015. – Т. 21. – № 1. – С. 158-165.
11. Закон України «Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб»: прийнятий від 20.09.2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/8np7xE>
12. Закон України «Про Національний банк України», ред. від 01.01.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/WF4gaZ>

13. «Псевдонаціоналізація» «ПриватБанку» – чергова інформаційна атака на клієнтів банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/4TW5U3>
14. Сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fg.gov.ua/>.
15. Замглавы НБУ: За «Михайловский» будет отвечать Полищук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/d7EXCQ>
16. Борги «ПриватБанку»: Коломойський нічого не робить – Гонтарева [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/pZ9kkH>